

Vesthimmerlands Museum

Bygherrerapport for VMÅ 2607 Svenstrup 12

Aars sogn, Aars Herred, Aalborg Amt
Stednr. 12.08.14, Sb. nr. 341

Bygherrerapport

for VMÅ 2607 Svenstrup 12

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	s. 3
2. Landskabet	s. 4
3. Udgravningens metode	s. 4
4. Udgravningens resultater	s. 5
5. Undersøgelsens perspektiver – regionalt og nationalt	s. 5
6. Udgravningens data	s. 6
7. Tidstavle	s. 6
8. Faktuelle oplysninger	s. 7
9. Litteratur	s. 7
10. Bilag	s. 8

1. Indledning

Grundet en planlagt råstofindvinding foretog Vesthimmerlands Museum (VMÅ) i sommeren 2008 en forundersøgelse af området for VMÅ 2603-VMÅ 2609, Svenstrup 8-14 (Bilag I). Området blev efterfølgende inddelt i zone 1-3. Udgravningen af zonerne skal ske i takt med indvindingen af grus. Fund af kogegruber, et stort antal stolpehuller, et nedgravet lerkar og en flintdolk omarbejdet til et bor førte til en egentlig arkæologisk udgravning af zone 1 (VMÅ 2603, 2604 og VMÅ 2607) (Fig.1).

Det udgravede felt skal ses i sammenhæng til de tidligere udgravninger i området som bl.a. har blotlagt et større bopladskompleks og gruber fra yngre bronzealder og en udstrakt bebyggelse fra ældre romersk jernalder. (Fig. 2)

Bygherren er Kroghs Stensiloer a/s, Klim Strandvej 284, 9690 Fjerritslev.

Udgravningen blev påbegyndt den 9. september 2008 og afsluttet den 28. oktober samme år. Jord blev løbende rømmet af fra nord og efterhånden som den enkelte udgravning afsluttedes blev jorden frigivet. I udgravningen deltog cand. mag. Thomas Nielsen, stud. mag. Nina Batram og stud. mag. Danni Seliger. Cand. mag. Sine Toft Jensen var udgravningsleder.

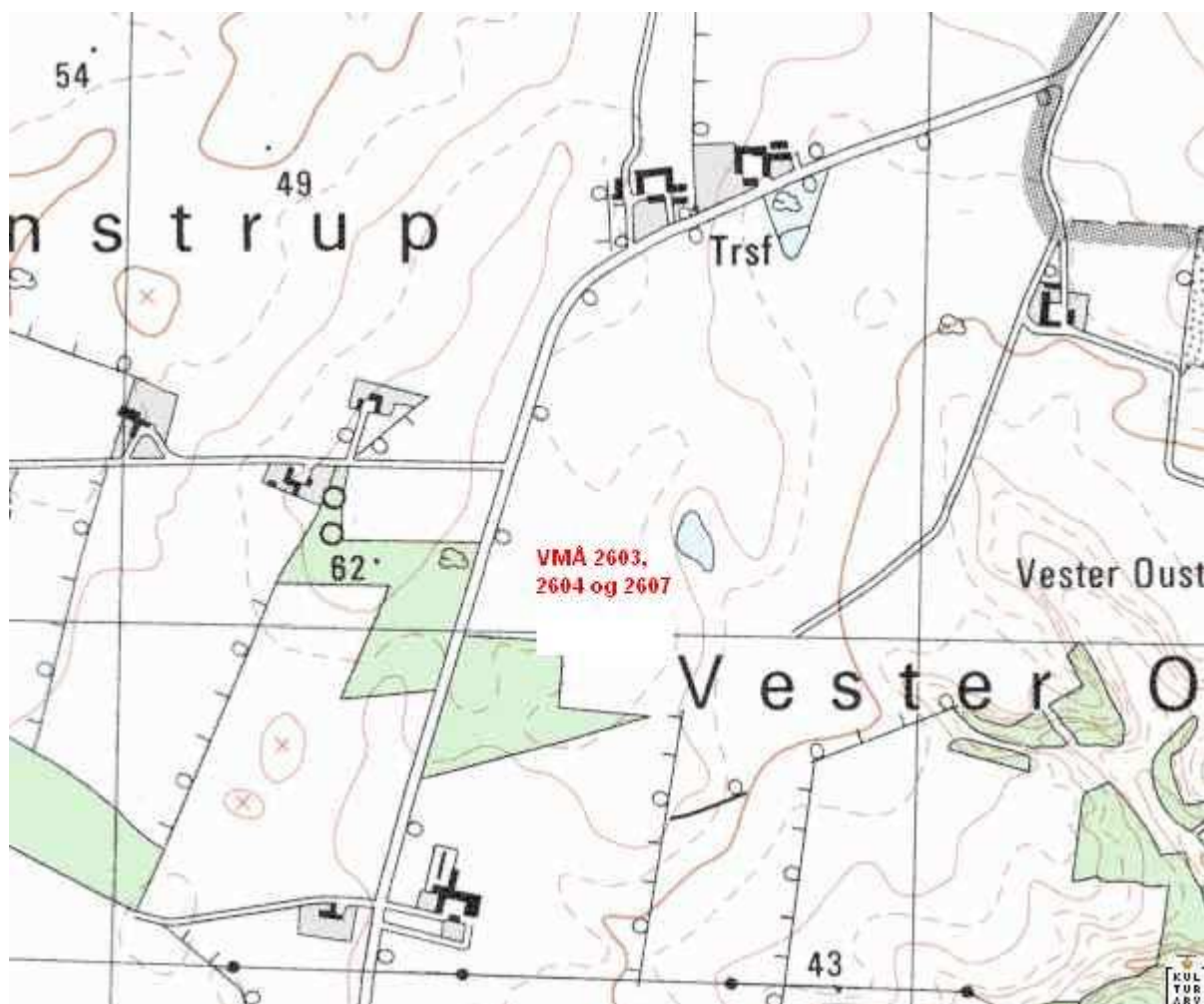
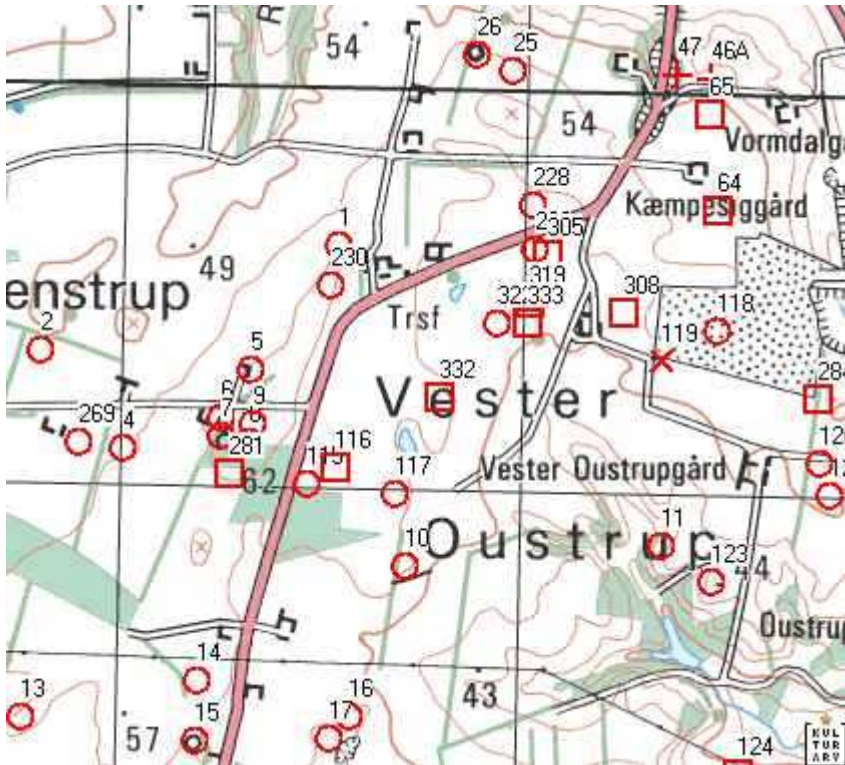

Fig. 1: Kort over lokaliteten.

Andre fund og fortidsminder

Fig. 2: Kort vist i 1: 50.000 (ikke målfast) med andre kendte fortidsminder i området omkring Svenstrup 8. For beliggenhed af boplads fra yngre bronzealder og boplads fra ældre romersk jernalder, se henholdsvis nr. 65, 305, 308, 319 og 333.

Som det fremgår af Fig. 2, er der forskellige typer markeringer. En □ markerer bebyggelse, en ○ placerer en gravhøj, et + er en grav og et x er et løsfund, hvilket vil sige en genstand fundet uden den kan knyttes til en nedgravning.

2. Landskabet

Zone 1 ligger nord for zone 2 og 3 mellem Års og Blære ved Svenstrup. Zone 1-3 ligger på et stort plateau, der strækker sig N-S, mod nord og mod øst skræner terrænet ned mod Halkjær Ådal.

3. Udgravningens metode

Udgravningen foregik ved, at muldlaget, 25-30 cm tykt, blev fjernet med gravemaskine. I den blotlagte lyse undergrund fremstod de forhistoriske anlæg som mørke pletter. Dette er sporene efter de huller, man i oldtiden gravede til f.eks. husstolper, affald og tilberedning af mad.

Der blev i felt VMÅ 2604 oprettet et retvinklet koordinatsystem, med skæringspunkt i 100/100, med stigende y-værdier mod nord og stigende x-værdier mod øst.

Anlæggene og feltets grænse blev tegnet i målestoksforhold 1:50. På baggrund af de samlede planer blev anlæg udvalgt og snittet. Det vil sige, at den ene halvdel af anlægget blev gravet væk, hvorved dybden og formen på anlægget kunne registreres, hvilket er vigtigt for at kunne få et indtryk af anlæggets beskaffenhed. Alle de snittede anlæg blev tegnet i målestoksforhold 1:20, hvorefter de

blev topnivelleret. Udvalgte feltkoordinater blev indmålt med GPS, hvorved VMÅ 2604 kan placeres geografisk nøjagtigt på et kort.

4. Udgravningens resultater og perspektiver - regionalt og nationalt

I zone 1 udgør udgravningerne tilsammen et areal på omtrent 2695 m², fordelt på de tre felter VMÅ 2603, VMÅ 2604 og VMÅ 2607.

I felt VMÅ 2607 blev der fundet og ugravet et større hus, Hus I, et fire Stolpe hus, Hus II og nogle få kogestensgruber.

Hus I er et treskibet langhus, hvor 8 sæt af tagstolper ned gennem husets midte har båret taget. Det treskibede langhus ses i Danmark i ældre bronzealder fra ca. 1700 f. Kr. I århundrederne forud byggede man huse med én række af enkelt stående stolper ned gennem husets midte, også kaldet: midtsule huse eller toskibede langhuse. Det treskibede langhus fortsatte i brug et stykke op i middelalderen.

Hus I ligger orienteret øst-vest. Det er omtrent 23,5 m langt og 3,75 m bredt, det vil sige omtrent 88 m² stort, altså et relativt stort hus. Huset har to overfor hinanden stillede indgangspartier mod henholdsvis øst og vest. To indgangsstolper er trukket ud fra rækken af tagstolper, hvorved der dannes et vindfang ved indgangen. Husets bredde er ved indgangen i vest 6,60 m og ved indgangen i øst 6 m.

I husets østende er enkelte mulige vægstolper bevaret. De er den sidste rest af en fletværksvæg, hvor der mellem en række lodret stillede stave er flettet grene, hvorefter væggen er klinet med ler. Husets afslutning mod vest er ikke bevaret. Mod øst smalner det østligste sæt tagstolper ind ad, hvorfor det er sandsynligt, at vi her har bevaret husets afslutning. Huset har således i sin oprindelige form været let oval.

Afstanden mellem tagstolperne veksler. Det største rum i huset ligger længst mod vest, det er omtrent en meter længere end de to rum mod øst. En funktionsopdeling af huset er helt almindeligt i både jern- og bronzealderens huse. Beboelse, lade, stald og værksted er de væsentligste funktioner. Generelt blev vestenden af huset anvendt til beboelse, det er muligt, at det også har været tilfældet her. Det kan dog ikke bevises, da eksempelvis kogestensgruber, som man vil forvente at finde i den del af huset, hvor maden tilberedes, helt er fraværende.

Nord for Hus I blev der fundet et fire Stolpe hus, Hus II, omtrent 15,50 m² stort. Huset var omgivet af flere kogestensgruber.

Ved en datering af pladsens to huse drages husenes typologi og eventuelle fund af keramik i forbindelse med husenes konstruktion ind i overvejelserne. Imidlertid er der kun gjort fund af keramik i de omkringliggende kogestensgruber. Keramikken dateres til den tidlige del af den yngre bronzealder (ca. 1000 f. Kr.).

5. Undersøgelsens perspektiver – regionalt og nationalt

Bosættelserne afdækket i zone 1 skal ses i sammenhæng med de øvrige bosættelser og området med kogestensgruber (VMÅ 2580). Et nyt fund gjort ved detektor har føjet en ekstra dimension til livet på højdedraget, idet der nu muligvis er fundet en lille del af et moseoffer. Ofringer i nærliggende moser har spillet en væsentlig rolle for bronzealder menneskets religiøse liv. Hidtil har offerfundene været fraværende fra materialet i Blære, men for ganske nylig blev der ved Øster Oustrup gård gjort et metaldetektor fund af en døllemejsel i bronze (Fig. 3). Døllemejslen blev fundet netop i

udmundingen af den store erosionsslugt, som udgår fra højderyggen med bosættelser og kogegruber. Døllemejslen kan meget vel være del af et offerfund. Det er muligt, at offerfundet skal ses i sammenhæng med ritualer foretaget i området for kogestensgruberne. Blev der i fremtiden foretaget udgravninger i vådområdet ved Øster Oustrup gård vil man højst sandsynlig finde resten af offerfundet, som oftest flere kilo bronze i form af såvel redskaber som våben og smykker.

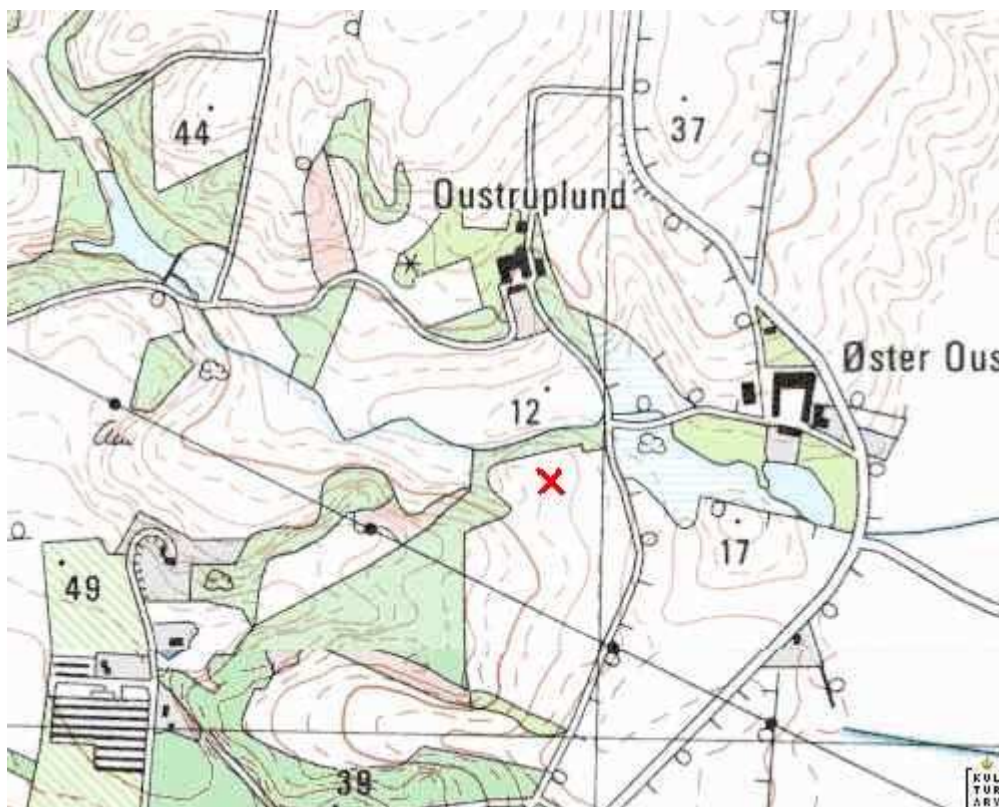

Fig. 3: Fundsted for døllemejsel, Øster Oustrup gård.

6. Udgravningens data

Oldsager, original dokumentation, videnskabelige prøver m.v. opbevares på Vesthimmerlands Museum Aars. Her vaskes og nummereres fundene, inden de stilles på museets magasin. Kun et udvalg af de genstande, museet finder ved udgravninger, bliver udstillet. De fleste udgravningsresultater bruges først og fremmest i videnskabelige rapporter i sammenhæng med de øvrige fund, der gøres i museets ansvarsområde.

7. Tidstavle

1500	Nyere tid	Historisk tid
1050	Middelalder	
900	Yngre Vikingetid	Forhistorisk tid
775	Ældre vikingetid	
530	Yngre germansk jernalder	Yngre jernalder

375	Ældre germansk jernalder	
160	Yngre romersk jernalder	
0	Ældre romersk jernalder	Ældre jernalder
200 f.Kr.	Yngre førromersk jernalder	
500 f.Kr.	Ældre førromersk jernalder	
1000 f.Kr.	Yngre bronzealder	Bronzealder
2000 f.Kr.	Ældre bronzealder	
2400 f.Kr.	Dolktid / Senneolitikum	Yngre stenalder (neolitikum)
2800 f.Kr.	Enkeltgravskultur / Mellemneolitikum B.	
3200 f.Kr.	Tragtbægerkultur / Mellemneolitikum A.	
3900 f.Kr.	Tragtbægerkultur / Tidligneolitikum	
5400 f.Kr.	Ertebøllekultur	Ældre stenalder (mesolitikum)
6800 f.Kr.	Kongemosekultur	
9000 f.Kr.	Maglemosekultur	
	Ahrensburgkultur	Palæolitikum
	Brommekultur	
12000 f.Kr.	Hamburgkultur	

Arkæologiske perioder og deres begyndelsesdatering i det danske område. Skemaet skal læses sådan, at eksempelvis ældre romersk jernalder begynder omkring år 0 og skifter til yngre romersk jernalder omkring 160 e.Kr. Perioden fra ældre førromersk jernalder til og med ældre romersk jernalder kaldes samlet for ældre jernalder

8. Faktuelle oplysninger

Vesthimmerlands Museums j.nr.: VMÅ 2607 Svenstrup 12
 Sogn, herred, amt: Aars, Aars, Aalborg
 Dansk kulturhistorisk Centralregister: 12.08.14
 Bygherre: Kroghs Stensiloer A/S, Klim Strandvej 284, 9690 Fjerritslev
 Lodsejer: Erling Sørensen, Oustrupvej 70, 9600 Aars
 Areal: ca.765 m²
 Muldafrømning: dm Entreprenør ApS

Undersøgelsen er betalt af bygherre og Kulturarvsstyrelsen.

9. Litteratur

Forslag til litteratur, hvor det vil være muligt at finde uddybende materiale om de nævnte perioder.

Jensen, Jørgen: Danmarks Oldtid bd. 2 og 3, 2002 og 2003.

Vesthimmerlands Museum d. 11. november 2008

Sine Toft Jensen
Arkæolog

10. Bilag

Bilag I: Oversigtsplan over Zone 1, 2 og 3
Bilag II: Oversigtsplan over Felt VMÅ 2607